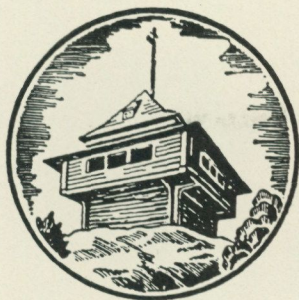

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1959**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1959

Redaktion:

GÖSTA BERG · BENGT BENGTTSSON

Redaktör: Bengt Bengtsson

*Omslagsbilden återger en bägare av rubinglas,
som tillhört generalen friherre Anders Wennerstedt på Skogaholm.
Se Marshall Lagerquists uppsats, s. 131.*

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1959

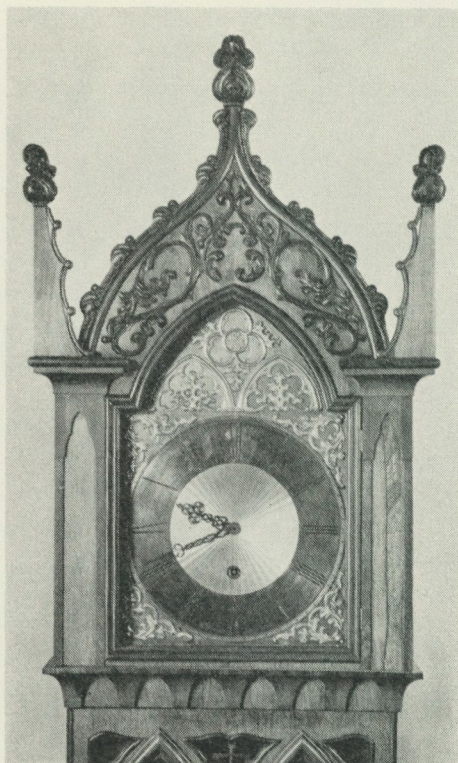
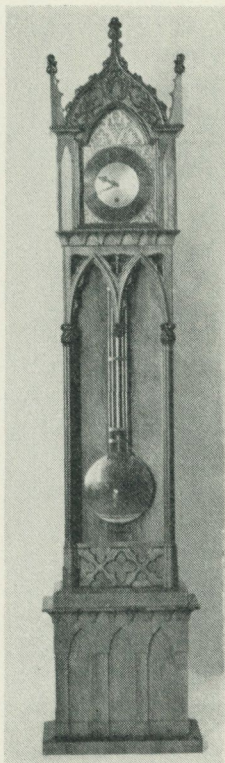
Djuptrycksplansch från Nordisk Rotogravyr

ETT GOLVUR I GÖTISK STIL

av Marshall Lagerquist

De s. k. nystilarna — mer eller mindre fria efterbildningar av de historiska modestilarna — hör ju 1800-talet till. Den medeltida gotiken väckte emellertid redan vid 1700-talets mitt i England ett romantiskt intresse, som tog sig uttryck ej blott i form av profana gotiska byggnadsverk utan även i rumsinredningar och möbler i gotikiserande stil. Thomas Chippendale i sin berömda möbelkatalog *The Gentleman and Cabinet-Maker's Director* från 1754 uppvisade ett flertal förlagor till moderna möbler, vilka lånat såväl tekniska som dekorativa element från den senmedeltida arkitekturstilen, såsom knippepelare, spets- och kölbågar, masverk, korsblommor, fialer och krabbor.

I Sverige framträder nygotiken eller den götiska stilen betydligt senare. Den brukar också benämnas Oscar I:s-gotik och därmed har man velat antyda att den florerade under 1840-talet. Nygotiken är stilhistoriskt att betrakta mera som ett intermezzo än som en verklig, tongivande stil i samma mening som nyrokokon på 1850- och 1860-talen. Väl gjordes en och annan monumental möbel i nygotik, men man kan knappast tala om någon serieproduktion än mindre om en tillverkning av genomfört möblemang. Stilen kommer mestadels till synes på prydnadsföremål och småting, exempelvis nyckelskåp, urställ och brasskärmar. Det är onekligen sant att nygotiken var populär här i landet under Oscar I:s tidigare regeringstid, men i möbelhantverket kan man spåra den dessförinnan. Redan år 1819 förekommer "götiska" ornament på ett mästestycke i Stockholms snickarämbete och 1833 är ritningen gjord till snickargesällen Fredrik Rambacks följande år färdigställda, nygotiska chiffonjé, som för övrigt tillhör Nordiska museets samlingar. Dess fasad är utformad som en senmedeltida katedrals och intrycket härav förstärkes genom att krönet utgöres av ett kors; möbeln är avsedd att användas helt för profant ändamål. Över huvud taget synes det icke vara gotikens möbler som utgör förebilder vid möbelframställningen vid

*Golvur, signerat av urmakaren Carl Henrik Nyman i Stockholm 1846.
Gåva 1958 av Samfundet Nordiska museets Vänner.*

denna tid utan det är i stället stenarkitekturens formspråk som kommer till tals.

Tack vare Vännernas frikostighet har museets samlingar under året kunnat berikas med ytterligare en representativ nygotisk möbel, nämligen ett golvur, som ursprungligen lär ha kommit från Wik i Uppland. Detta fasta hus från 1500-talet genomgick 1858—1860 under ledning av arkitekten F. W. Scholander en ombyggnad, som även berörde det inre i avsikt att skänka interiörerna en tidsmässig prägel. Något samband med denna förändring torde emellertid knappast golvuret ha, eftersom det tillkommit mer än tio år tidigare; urverket har nämligen inskriften

”C. H. Nyman Stockholm N° 1 1846”. Om denne urmakare Carl Henrik Nyman vet man i stort sett blott att han 1841 erhöi tillstånd att inrätta urfabrik i Stockholm och att han av allt att döma ej haft någon tillverkning förrän 1846, då han framställde två ur. Det första av dessa är således det verk, som sitter i detta nygotiska hus, ett utomordentligt skickligt snickararbete i genomgående jakaranda. Ett intimt samarbete mellan å ena sidan urmakaren och å andra sidan den okände mästaren till urhuset har otvivelaktigt varit nödvändigt för att åstadkomma det stilistiska samspel, som här faktiskt föreligger mellan metall- och träarbetet. Verket är ett precisionsarbete i högsta grad och har en utomordentligt tillförlitlig gång tack vare bl. a. den långa och tunga pendeln, som konstruerats för att kompensera temperaturväxlingarnas störningar.

PARADSÄNGEN FRÅN HÖJA

av Marshall Lagerquist

Bland årets gåvor från Samfundet Nordiska museets Vänner märkes en gustaviansk säng med imperial och textil utrustning. Sängtypen var visserligen sedan länge representerad i museets samlingar med några paradstycken, men ingen av dessa kan likväl i kvalitetshänseende tillnärmelsevis mäta sig med denna. Imperialens i tältform draperade lambrekäng och förhängen är liksom täcket av mönstrat grönt siden från 1700-talet och har alltid följt sängen åt; tyget på gavlarna har ett något annorlunda mönster och är av senare ursprung. Träarbetet förutsätter en mycket skicklig skulptör, som med sällsynt fin smak vetat att omsätta sina kunskaper om den antikiserande stilens uttrycksmedel. Sängens